

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU LIETĀ Nr. 2018-19-03

Rīgā

2019. gada 7. oktobrī

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc akciju sabiedrības „Ventbunkers” pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2019. gada 17. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ventspils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošo noteikumu Nr. 9 „Ventspils brīvostas noteikumi” 100. un 139. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 1994. gada 22. jūnijā pieņēma Likumu par ostām (turpmāk – Ostu likums), kas stājās spēkā 1994. gada 26. jūlijā. Šis likums reglamentē ostu darbības principus un pārvaldes kārtību. Atbilstoši Ostu likuma 5. pantam ostas darbojas, pamatojoties uz likumiem, Latvijas Republikas apstiprinātajiem starptautiskajiem līgumiem, Ministru kabineta izdotajiem aktiem, attiecīgās ostas pārvaldes nolikumu un ostas noteikumiem. Savukārt Ostu likuma 6. panta pirmā daļa citstarp noteic, ka ostas noteikumu projektu izstrādā ostas pārvalde un pēc saskaņošanas ar Satiksmes ministriju attiecīgā pašvaldības dome izdod tos saistošo noteikumu veidā. Saskaņā ar Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktu ostas noteikumos jānorāda vides aizsardzības noteikumi ostā.

1.1. Ventspils pilsētas dome 2012. gada 2. martā pieņēma saistošos noteikumus Nr. 9 „Ventspils brīvostas noteikumi” (turpmāk – Ventspils brīvostas noteikumi), norādot, ka tie izdoti saskaņā ar Ostu likuma 6. pantu. Ventspils brīvostas noteikumi stājās spēkā 2012. gada 18. aprīlī.

Šo noteikumu 100. punkts paredz vides aizsardzības prasības, kas jāievēro, veicot kravu pārkraušanas operācijas. Ar Ventspils pilsētas domes 2016. gada 21. oktobra saistošajiem noteikumiem Nr. 8 „Par grozījumiem Ventspils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošajos noteikumos Nr. 9 „Ventspils brīvostas noteikumi”” (turpmāk – Grozījumi Ventspils brīvostas noteikumos), kas stājās spēkā 2016. gada 28. oktobrī, un ietver norādi, ka ir izdoti saskaņā ar Ostu likuma 6. panta pirmo daļu, Ventspils brīvostas noteikumu 100. punkts ir izteikts šādā redakcijā:

„100.1. Iekraujot kuģī naftas produktus vai ķīmiskās vielas, kuru tvaika spiediens (mērot pēc Reida metodes) ir 27,6 kilopaskāli (pie 37,8 C) vai vairāk, vai arī mazutu, jēlnaftu vai benzolu, izmanto kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmas (saskaņā ar Starptautiskās Jūrniecības organizācijas Kuģošanas drošības komitejas cirkulāra Nr. 585 „Izgarojumu emisiju kontroles sistēmu standarti” punktā 1.2.13 noteikto definīciju), kas atbilst labāko pieejamo tehnisko paņēmieni

risinājumam. Ja kuģim nav nepieciešamā aprīkojuma, lai pieslēgtos minētajām sistēmām, tad ievēro šo noteikumu 100.5. apakšpunkta prasības.

100.2. Gaistošo organisko savienojumu (turpmāk tekstā GOS) emisijas no kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmas nepārsniedz 10 g/Nm^3 , un termināļa operators veic atbilstošu monitoringu, nodrošinot tiešsaistes datu pārraidi arī uz Brīvostas kapteiņa dienestu.

100.3. Termināļa operators, kas pārkrauj šo noteikumu 100.1. apakšpunktā noteiktās vielas, izveido smaku monitoringa sistēmu, nodrošinot tiešsaistes datu pārraidi arī uz Brīvostas kapteiņa dienestu. Ostas uzraugs izvērtē no GOS emisiju un smaku monitoringa sistēmas saņemtos datus, un, ja pārsniegti 100.2. punktā noteiktais GOS limits vai smaku koncentrācija 5 ouE/m^3 uz termināļa teritorijas robežas, pieprasa termināļa operatoram veikt nepieciešamos pasākumus, tai skaitā samazināt kraušanas intensitāti. Pirms katra tankkuģa kraušanas darbu sākšanas termināļa operators elektroniski nosūta ostas uzraugam šādu informāciju – kuģa nosaukums, piestātnes Nr., ķīmiskās vielas vai maisījuma drošības datu lapas kopija un kraušanas apjoms.

100.4. Termināļa operatoram, kas veic mazuta noliešanu no vagoncisternām uz dzelzceļa estakādēm, jānodrošina, lai darbības radītā smaka nepārsniegtu smaku koncentrāciju 5 ouE/m^3 uz termināļa teritorijas robežas.

100.5. Ja, veicot kravas operācijas, GOS emisija pārsniedz šo noteikumu 100.2. apakšpunktā noteikto vai smaku koncentrācija uz termināļa teritorijas robežas pārsniedz 5 ouE/m^3 , tad termināļa operators nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus, tai skaitā samazina kraušanas intensitāti, lai šīs normas tiek ievērotas.”

Ar Grozījumiem Ventpils brīvostas noteikumos šie noteikumi tika papildināti ar 139. punktu šādā redakcijā: „Termināļa operators nodrošina šo noteikumu 100.1., 100.2., 100.3. un 100.4. apakšpunktā minēto prasību izpildi ne vēlāk kā līdz 2018. gada 31. maijam.”

1.2. Saeima 2018. gada 1. februārī pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par piesārņojumu”” (turpmāk – Grozījumi Piesārņojuma likumā), kas stājas spēkā

2018. gada 6. martā. Līdz ar to likuma „Par piesārņojumu” (turpmāk – Piesārņojuma likums) 24.² pants ir papildināts ar trešo, ceturto un piekto daļu šādā redakcijā:

„(3) Lai ierobežotu gaistošo organisko savienojumu emisiju, tai skaitā piesārņojošās darbības izraisīto smaku izplatīšanos, kas rodas, veicot naftas produktu un bīstamu ķīmisko vielu un maisījumu kravu iekraušanu tankkuģos, pašvaldības izdod saistošos noteikumus, kuros piesārņojošās darbības operatoriem, kas ostu teritorijās pārkrauj naftas produktus un bīstamas ķīmiskās vielas un maisījumus, kuru tvaika spiediens, mērot pēc Reida metodes, ir 27,6 kilopaskāli (kPa) vai vairāk, vai arī mazutu, jēlnaftu vai benzolu, ja šādu produktu, vielu un maisījumu kopējais piesārņojošās darbības atļaujā noteiktais apgrozījums operatora īpašumā vai lietošanā esošajā ostas teritorijā ir 200 000 tonnu gadā vai vairāk, tiek noteiktas prasības kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmu uzstādīšanai, darbībai un monitoringam.

(4) Pašvaldības saistošajos noteikumos, kas pieņemti saskaņā ar šā panta trešo daļu, pašvaldības ir tiesīgas noteikt smakas mērķlieluma pārsnieguma laika ierobežojumu, kas ir zemāks par 168 stundām kalendāra gadā, un paredzēt, ka atbilstība smakas mērķlielumam ir nodrošināma uz operatora lietošanā vai īpašumā esošās teritorijas robežas, kā arī noteikt kārtību, kādā par mērījumu rezultātiem informē institūciju, kas kontrolē ostas teritorijas aizsardzību pret piesārņojumu.

(5) Kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmas piesārņojošās darbības operators, kas ostas teritorijā pārkrauj naftas produktus un bīstamas ķīmiskās vielas, kuru tvaika spiediens, mērot pēc Reida metodes, ir 27,6 kilopaskāli (kPa) vai vairāk, vai arī mazutu, jēlnaftu vai benzolu, un ja šādu produktu un vielu apgrozījums operatora īpašumā vai lietošanā esošajā ostas teritorijā ir lielāks par 200 000 tonnu gadā, uzstāda līdz 2021. gada 31. decembrim, ja pašvaldība nav izdevusi saistošos noteikumus saskaņā ar šā panta trešo daļu vai ir izdevusi saistošos noteikumus, bet tajos nav noteikusi citu, agrāku termiņu kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmas uzstādīšanai ostas teritorijā. Pēc kravas

izgārojumu emisijas kontroles sistēmu uzstādīšanas piesārņojošās darbības operators nodrošina to darbību un monitoringu, kā arī veic smakas mērķlielumu mērījumus uz savā lietošanā vai īpašumā esošās teritorijas robežas.”

2. Pieteikuma iesniedzēja – akciju sabiedrība „Ventbunkers” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – uzskata, ka Ventpils brīvdostas noteikumu 100. un 139. punkts (turpmāk arī – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Valsts vides dienests 2015. gada 18. februārī Pieteikuma iesniedzējai izsniedzis atļauju B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai (turpmāk – B kategorijas atļauja). Atbilstoši tai Pieteikuma iesniedzēja veikusi saimniecisko darbību ar naftas produktiem Ventpils brīvdostas teritorijā.

Pieteikuma iesniedzēja uzsver, ka 2018. gada 22. augustā tai izsniegta atļauja A kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai (turpmāk – A kategorijas atļauja) un tā ievēro visas šai kategorijai izvirzītās prasības. Tostarp Pieteikuma iesniedzējai esot jāpilda apstrīdētajās normās ietvertās prasības par kravas izgārojumu emisijas kontroles sistēmas un smakas monitoringa sistēmas (turpmāk kopā – Sistēmas) uzstādīšanu. Pieteikuma iesniedzējai noteikto prasību izpildei esot jāizlieto ievērojami finanšu līdzekļi. Tādējādi tiek apdraudēta tās turpmākā pastāvēšana. Apstrīdētās normas neparedzot valsts vai pašvaldības līdzfinansējumu Sistēmu uzstādīšanai. Tāpat saskaņā ar apstrīdētajām normām ostas uzraugs varot pieprasīt, lai Pieteikuma iesniedzēja samazina kraušanas intensitāti, bet šāda samazināšana ikreiz tai varot radīt finansiālus zaudējumus, jo prasītu papildu resursus konkrētās kravas pārkraušanai.

Līdz ar to apstrīdētās normas ierobežojot Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka likumdevējs ar Piesārņojuma likuma 11. panta otrās daļas 8. punktu ir nepārprotami pilnvarojis Ministru kabinetu noregulēt jebkurus jautājumus, kas attiecas uz piesārņojošo darbību rezultātā

radušos smaku ierobežošanu. Pamatojoties uz minēto pilnvarojumu, Ministru kabinets izdevis 2014. gada 25. novembra noteikumus Nr. 724 „Noteikumi par piesārņojošas darbības izraisīto smaku noteikšanas metodēm, kā arī kārtību, kādā ierobežo šo smaku izplatīšanos” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 724), kuros noteicis metodes, pēc kādām nosakāmas piesārņojošo darbību izraisītās smakas, un kārtību, kādā ierobežojama piesārņojošas darbības izraisīto smaku izplatīšanās. Šie noteikumi neesot paredzējuši to, ka piesārņojošās darbības veicējam būtu pienākums uzstādīt vai izmantot Sistēmas, kuru izmantošanu noteic apstrīdētās normas.

Tas apstākļi, ka Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punkts nosaka pašvaldības tiesības izdot saistošos noteikumus par vides aizsardzības noteikumiem ostu teritorijās, nenozīmējot to, ka likumdevējs būtu pašvaldību pilnvarojis regulēt tos pašus ar smaku kontroli saistītos jautājumus, kurus ar saviem noteikumiem jau regulējot Ministru kabinets, īpaši tad, ja tiek ierobežotas personas pamattiesības. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Ventspils pilsētas dome līdz dienai, kad stājās spēkā Grozījumi Piesārņojuma likumā, neesot bijusi pilnvarota šos jautājumus regulēt ar saviem saistošajiem noteikumiem.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka, pat ja piekristu tam, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas saskaņā ar Grozījumiem Piesārņojuma likumā, tomēr esot jāatzīst, ka tās ievērojami pārsniedz pašvaldībām doto pilnvarojumu. Grozījumi Piesārņojuma likumā nedodot pašvaldībai tiesības noteikt, kam piešķirama noteikumu ievērošanas kontroles funkcija. Saskaņā ar Piesārņojuma likuma 47. panta piekto daļu un 49. panta piekto daļu uz šā likuma 24.² panta trešās daļas pamata izdoto saistošo noteikumu ievērošanu kontrolējot Valsts vides dienests. Tātad ar apstrīdētajām normām brīvostas kapteinim esot prettiesiski piešķirtas kontroles funkcijas.

Tādējādi apstrīdētās normas esot izdotas *ultra vires*. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un esot atzīstamas par spēkā neesošām no pieņemšanas brīža.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ventspils pilsētas dome – uzskata, ka tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu, jo apstrīdētās normas neradot Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu.

Pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesā Pieteikuma iesniedzējai esot izsniegta A kategorijas atļauja. Atbilstoši normatīvajiem aktiem A kategorijas atļaujas saņemšanas priekšnoteikums neatkarīgi no apstrīdētajām normām esot Sistēmu uzstādīšana. No Pieteikuma iesniedzējas paustajiem apsvērumiem izrietot, ka tā ir Sistēmas uzstādījusi, lai gan attiecīgās prasības uzskatījusi par nepamatotām.

Apstrīdētās normas pēc būtības uzliekot Pieteikuma iesniedzējai pienākumu ievērot „labākos pieejamos tehniskos paņēmienus” attiecībā uz smaku mazināšanas risinājumu, proti, pienākumu uzstādīt Sistēmas saskaņā ar Starptautiskās Jūrniecības organizācijas Kuģošanas drošības komitejas cirkulāra Nr. 585 „Izgarojumu emisiju kontroles sistēmu standarti” (turpmāk – Starptautiskās Jūrniecības organizācijas standarti) noteikumiem. Šie standarti konkrētajā kontekstā esot arī labākie pieejamie tehniskie paņēmieni, un par tādiem tos atzīstot arī Valsts vides dienests un Vides pārraudzības valsts birojs. Tas apstāklis, ka Valsts vides dienests ir atsaucies tieši uz apstrīdētajām normām kā uz labāko pieejamo tehnisko paņēmieni avotu, neatbrīvojot Pieteikuma iesniedzēju no pienākuma izmantot šādus paņēmienus uz Piesārņojuma likuma pamata. Ievērojot minēto, esot jāatzīst, ka apstrīdētās normas neierobežo Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības un tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama.

Vides tiesību nozare un it īpaši piesārņojuma jautājumi nenoliedzami pamatā tiekot regulēti Saeimas pieņemtu likumu un Ministru kabineta izdotu noteikumu līmenī. Proti, likumdevējs vispārīgi esot noregulējis jautājumus, kas attiecas uz būtiskākajiem vides aspektiem. Taču, ņemot vērā ostas darbības specifiku, Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktā ietvertais pilnvarojums esot saprotams tādējādi, ka tas ļauj ostas noteikumos regulēt vides jautājumus (citstarp, piemēram, ar atkritumiem, smakām, emisijām saistītus jautājumus) tiktāl, ciktāl

ostas noteikumi attiecas uz katra konkrētā jautājuma netipiskiem, tieši ostā būtiskiem aspektiem. Pieteikuma iesniedzējas uzskats, ka Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktā ietvertais pilnvarojums ir neprecīzs, neesot pamatots. Tādā gadījumā ostas noteikumos nebūtu iespējams regulēt nevienu tādu vides jautājumu, kas nav *expressis verbis* norādīts.

Lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas ir pieņemtas, ievērojot pilnvarojumu, esot jānoskaidro tas, vai šīs normas regulē ostai specifiskus vides (smaku ierobežošanas) jautājumus, nevis tas, vai ir spēkā kādi normatīvie akti, kas vispārīgi regulētu šos jautājumus. Tā kā apstrīdētās normas izrietot no Starptautiskās Jūrniecības organizācijas standartiem un paredzētas tieši ostām attiecībā uz naftas produktu iekraušanu tankkuģos, šie jautājumi esot acīmredzami specifiski vides jautājumi un apstrīdētās normas esot izdotas atbilstoši Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktā ietvertajam pilnvarojumam.

Savukārt vēlāk pieņemtie Grozījumi Piesārņojuma likumā minēto pilnvarojumu tikai precizējot, pēc būtības to pat paplašinot, un tādējādi neesot konstatējams Satversmes 64. panta pārkāpums. Likumdevējs, pieņemot Grozījumus Piesārņojuma likumā, esot bijis informēts par apstrīdētajās normās ietverto regulējumu, tas esot saskaņots ar Satiksmes ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, VAS „Latvijas Jūras administrācija” un Valsts vides dienestu.

Apstrīdētās normas nodrošinot saprātīgu līdzsvaru starp personas un sabiedrības interesēm. Ventspils iedzīvotāji regulāri paužot neapmierinātību ar pilsētā jūtamajām smakām, un par šo problēmu pastāvīgi notiekot plašas diskusijas. Apstrīdētās normas un Grozījumi Piesārņojuma likumā vienlīdz attiecoties uz visiem uzņēmumiem, kas noteiktos apjomos ostā pārkrauj naftas produktus. Lai gan Pieteikuma iesniedzēja veikusi ievērojamus finanšu ieguldījumus, tomēr, salīdzinot peļņu, kādu tā gūstot no saimnieciskās darbības Ventspils ostā, un sabiedrības ieguvumu no apstrīdētajām normām, esot jāatzīst, ka personas un sabiedrības interešu līdzsvars ir ievērots un apstrīdētās normas ir samērīgas.

4. Pieaicinātā persona – Saeima – norāda, ka attiecībā uz noteiktiem piesārņojošās darbības operatoriem pašvaldībai ir tiesības noteikt prasības kravas izgarojumu emisijas kontroles sistēmu uzstādīšanai un monitoringam.

Saeima nepiekrīt Ventspils pilsētas domes apgalvojumam, ka apstrīdētās normas izdotas, pamatojoties uz pilnvarojumu, kas iekļauts Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktā. Šī tiesību norma paredzot pašvaldību tiesības ostas noteikumos ietvert vispārējās vides aizsardzības prasības, taču vides aizsardzības prasības attiecībā uz piesārņojumu, citstarp piesārņojošo darbību izraisīto smaku emisiju, reglamentējot Piesārņojuma likums. Tātad likumdevējs esot izvēlējis attiecīgo jomu izņemt no vispārējām ostās ievērojamām vides aizsardzības prasībām un reglamentēt to atsevišķā likumā. Līdz 2018. gada 6. martam, kad stājās spēkā Grozījumi Piesārņojuma likumā, pašvaldībām neesot bijušas tiesības noteikt specifiskas prasības attiecībā uz piesārņojošās darbības izraisīto smaku izplatības ierobežošanu. Šāds pilnvarojums ar Piesārņojuma likuma 24.² pantu esot bijis piešķirts Ministru kabinetam.

Vides aizsardzības prasību regulēšana neietilpstot pašvaldību autonomajā kompetencē, tāpēc šajā jomā pašvaldību rīcības brīvība esot strikti ierobežota. Saeima uzskata, ka šajā gadījumā uz pašvaldībām ir attiecināmas vispārējās prasības, kas izvirzītas pilnvarojumam izdot ārēju normatīvo aktu. Līdz brīdim, kad stājās spēkā Grozījumi Piesārņojuma likumā, pašvaldības neesot bijušas tiesīgas noteikt īpašas prasības attiecībā uz piesārņojošām darbībām, un līdz ar to apstrīdētās normas sākotnēji esot izdotas bez atbilstoša pilnvarojuma. Tātad līdz 2018. gada 6. martam apstrīdētās normas nevarēja tikt uzskatītas par spēkā esošām.

Likumdevējs ar Piesārņojuma likuma 24.² panta ceturto daļu esot piešķīris pašvaldībai tiesības noteikt stingrākas prasības attiecībā uz smakas mērķlieluma pārsnieguma laika ierobežojumu. Pēc Saeimas ieskata, šīs tiesības ietver arī iespēju noteikt, ka šāds pārsniegums vispār nav pieļaujams. Vietējā pašvaldība varot labāk izvērtēt ostā radīto smaku ietekmi uz apkārtējo vidi un personām

atkarībā no konkrētās teritorijas īpatnībām, citstarp apsverot arī to, cik ilgi un kurā dienas laikā šajā teritorijā uzturas pašvaldības iedzīvotāji un kā smakas ietekmē viņu veselību un labklājību.

Pašvaldība esot tiesīga uzlikt piesārņojošās darbības operatoriem pienākumu izveidot smaku monitoringa sistēmu, kuras dati tiek pārraidīti uz ostas kapteiņa dienestu, kam savukārt esot noteikts pienākums kontrolēt attiecīgo prasību izpildi. Uz to citstarp norādot arī Piesārņojuma likuma 24.² panta piektās daļas pēdējais teikums. Proti, lielajiem piesārņojošās darbības operatoriem, kuriem ir pienākums uzstādīt Sistēmas, vajagot uzraudzīt smaku izplatību konkrētās vietās, tādējādi pārliecinoties par smaku izplatības novēršanas pasākumu efektivitāti. Šāds pienākums atbilstot Piesārņojuma likuma 24.² panta trešajā daļā pašvaldībām dotā pilnvarojuma mērķim.

Ievērojot to, cik būtiska nozīme ir smakas piesārņojuma ātrai un operatīvai fiksēšanai, un to, ka Valsts vides dienests nevar nodrošināt savu pastāvīgu klātbūtni ostu teritorijās, likumdevējs esot paredzējis, ka Valsts vides dienests savu kontroles funkciju īstenošanā sadarbojas ar ostu pārvaldēm. Šī uzraudzība ietverot arī to prasību izpildi, kuras noteiktas pašvaldības saistošajos noteikumos. Līdz ar to pienākums nodrošināt monitoringa datu pārraidi uz ostas kapteiņa dienestu atbilstot uzraudzības mehānisma jēgai un būtībai, kas ietverta Piesārņojuma likumā.

Saimnieciskās darbības veikšana ilgtspējīgā un atbildīgā veidā esot ne tikai ar likumu noteikts pienākums, bet arī personas atbildība pret sabiedrību. Līdz ar to piesārņojošās darbības operatoram uzliktais pienākums uzstādīt attiecīgas iekārtas neesot uzskatāms par nesamērīgu. Savukārt tas, vai pašvaldības noteiktais iekārtu uzstādīšanas termiņš ir samērīgs, esot vērtējams katrā konkrētajā gadījumā.

5. Pieaicinātā persona – Ministru kabinets – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Vietējai pašvaldībai esot tiesības noteikt īpašuma tiesību aprobežojumus, ņemot vērā sabiedrības intereses.

Ostu likuma 6. panta pirmajā daļā ietvertais pilnvarojums esot plašs. Tomēr, vērtējot to kopsakarā ar vietējās pašvaldības kompetenci, pienākumiem un tiesībām vides aizsardzības jomā, kā arī kopsakarā ar citiem normatīvajiem aktiem un vides tiesību principiem, esot jāatzīst, ka apstrīdēto normu izdošanai bija pamats. Ar vēlāk pieņemtajiem Grozījumiem Piesārņojuma likumā attiecīgais pilnvarojums esot konkretizēts, ievērojot to, ka minētais regulējums attiecas uz visiem operatoriem (ne tikai tiem, kas darbojas Ventspils ostas teritorijā), kuru veiktās darbības atbilst apstrīdēto normu dispozīcijās ietvertajiem faktiskajiem apstākļiem, un paredzot pašvaldībām pienākumu izdot saistošos noteikumus minētā regulējuma izpildei, kā arī nosakot institūciju sadarbības noteikumus.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 724 smaku emisijas attiecīgajās teritorijās tiekot fiksētas, ņemot vērā smakas izplatību un to ietekmējošos faktorus. Savukārt apstrīdētās normas nosakot smaku ierobežošanas kontroles pasākumus, kas veicami tieši ostas teritorijā, un paredzot, ka sākotnējo monitoringu veic termināļa operators, bet monitoringa datus izvērtē ostas uzraugs, kas pārsnieguma gadījumā pieprasa, lai tiek veikti nepieciešamie preventīvie pasākumi smaku ierobežošanai reālajā laikā un nepārprotami identificētajā smakas emisijas avotā.

Apstrīdētās normas esot uzskatāmas drīzāk par preventīvu līdzekli un esot vērstas uz to, lai smaku emisijas, kas radušās ostas teritorijā piesārņojošās darbības veicoša operatora darbības dēļ, pēc iespējas mazāk ietekmētu Ministru kabineta noteikumu Nr. 724 3. punktā minētās teritorijas un nepārsniegtu paredzēto smakas mērķlielumu. Operatoram esot pienākums, ievērojot minimālās normatīvo aktu un piesārņojošās darbības atļaujas prasības, veikt arī piesārņojuma samazināšanas pasākumus, ja tas nepieciešams kvalitatīvas vides nodrošināšanai. Normatīvo aktu un minētās atļaujas prasību ievērošanas kontrole pati par sevi nevarot radīt Pieteikuma iesniedzējas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Šādu kontroles pasākumu veikšana ir nosacījums, ar kuru tai kā piesārņojošās darbības veicējai jāērķinās.

6. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Apstrīdētās normas ierobežojot Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības, proti, tiesības uz īpašumu. Lai arī šā pamattiesību ierobežojuma mērķis – kontrolēt vides piesārņojumu, lai nenodarītu kaitējumu videi un cilvēka veselībai, – pirmšķietami esot leģitīms, izskatāmajā lietā vajagot noskaidrot to, vai apstrīdētās normas ir izdotas atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam.

No Ostu likuma 6. panta esot konstatējams, ka pašvaldībai dotais pilnvarojums noregulēt vides aizsardzības jautājumus ostās ir vispārīgs un hipotētiski varētu aptvert arī smaku ierobežošanas pasākumu regulēšanu ostu teritorijās. Tad, kad apstrīdētās normas tika izdotas, likumdevēja piešķirts pilnvarojums regulēt smaku ierobežošanu esot bijis tikai Ministru kabinetam. Piesārņojuma likuma 11. pantā ietvertais pilnvarojums esot skaidrāks un nepārprotamāks par Ostu likuma 6. pantā ietverto. Tātad Piesārņojuma likumā esot noteikts speciālais regulējums attiecībā uz smaku ierobežošanu. Atbilstoši Piesārņojuma likuma 11. pantā ietvertajam pilnvarojumam pieņemtie Ministru kabineta noteikumi Nr. 724 citstarp attiecoties arī uz ostu darbību.

Ventspils pilsētas domei vajadzējis ņemt vērā to, ka ar Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punktā noteikto pilnvarojumu tai piešķirtas tiesības izdot saistošos noteikumus par vides aizsardzības jautājumiem ostā tikai tiktāl, ciktāl šīs tiesības neierobežo Piesārņojuma likuma 11. panta pirmās daļas un otrās daļas 8. punkta noteikumi. Taču Ventspils pilsētas dome izdevusi apstrīdētās normas par jautājumiem, kurus regulēt likumdevējs bija pilnvarojis vienīgi Ministru kabinetu. Līdz ar to apstrīdētās normas esot izdotas *ultra vires*, tātad – pārkāpjot Satversmes 64. pantu. Tādējādi esot atzīstams, ka ir pārkāpts arī Satversmes 105. panta pirmais un trešais teikums.

Tas, ka līdz brīdim, kad tika pieņemti Grozījumi Piesārņojuma likumā, likumdevējs un Ministru kabinets, iespējams, nebija ar smaku izplatīšanos un tās kontroli ostu teritorijās saistītos jautājumus noregulējuši pietiekami efektīvi, neesot radījis pašvaldībai tiesības patvaļīgi izdot attiecīgu regulējumu un neesot arī

pamats šāda pašvaldības regulējuma izdošanu uzskatīt par tiesiski attaisnojamu rīcību pat tādā gadījumā, ja šis regulējums ir līdzīgs likumdevēja vēlāk noteiktajam regulējumam un sasniedz sociāli nozīmīgus mērķus.

7. Pieaicinātā persona – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, un pēc būtības norāda tos pašus apsvērumus, ko savā viedoklī izklāstījis Ministru kabinets.

Papildus tam Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija vērs uzmanību uz to, ka Administratīvā rajona tiesa 2019. gada 9. janvārī ir nolēmusi pieņemt Pieteikuma iesniedzējas pieteikumu daļā par Valsts vides dienesta izsniegtās A kategorijas atļaujas nosacījumu atcelšanu, lai gan tie atstāti spēkā ar Vides pārraudzības valsts biroja direktora lēmumu, un ierosināt administratīvo lietu. Administratīvajā lietā pēc būtības strīds esot par to, vai A kategorijas atļaujā Valsts vides dienests pamatoti izvirzījis nosacījumus, kas saistīti ar apstrīdēto normu prasību ievērošanu. Tādējādi neesot būtiskas nozīmes tam, vai apstrīdēto normu nosacījumi ir ietverti tieši A kategorijas atļaujā, jo tie paši par sevi esot saistoši operatoram, kas veic piesārņojošu darbību.

8. Pieaicinātā persona – Satiksmes ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Apstrīdēto normu pieņemšana esot saskaņota ar Satiksmes ministriju. Pirms tam vispārējais tiesiskais regulējums attiecībā uz smaku ierobežošanu neesot bijis piemērots tuvu dzīvojamiem rajoniem esošās Ventspils ostas specifiskajiem apstākļiem. To apliecinot arī tas, ka tikuši pieņemti Grozījumi Piesārņojuma likumā. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.724 smaku mērījumi veicami tuvākajā dzīvojamā rajonā pēc iedzīvotāju sūdzības saņemšanas. Tātad tiekot prasīts noteikts reaģēšanas laiks. Tādās industriālās teritorijās kā ostas naftas produktu un citu vielu kraušanas operācijas varot tikt veiktas vienlaikus, tā ka

smakas ātri parādoties un gaistot. Turklāt tuvākajā dzīvojamā rajonā izdarītie mērījumi bieži vien nepalīdzot atklāt konkrētu smakas avotu.

Ņemot vērā katras ostas īpašos apstākļus, noteikumi par smaku ierobežošanu tiek pieņemti katrai ostai atsevišķi, tādējādi nodrošinot gan vietējās pašvaldības un tās iedzīvotāju interešu, gan arī ostas darbības specifikas ievērošanu. Normatīvo aktu prasības nodrošinot to, ka ostu noteikumos tiek ietvertas gan konkrētajai pašvaldībai būtiskās prasības, gan arī kompetentās vides aizsardzības institūcijas (Valsts vides dienests) un kuģošanas drošību, kuģu un ostu aizsardzību uzraugošās institūcijas (VAS „Latvijas Jūras administrācija”) prasības.

Ar Ostu likumā ietvertu pilnvarojumu pašvaldībai esot piešķirtas tiesības regulēt arī tādus vides jautājumus, kurus jau regulē citi normatīvie akti, bet tikai attiecībā uz katra konkrētā jautājuma netipiskiem, tieši ostās būtiskiem aspektiem. Pretēja pieeja neatbilstu tiesiskajai realitātei. Ostu noteikumos esot regulēti arī citi specifiski vides jautājumi. Tāda interpretācija, atbilstoši kurai tiesību normai vispār nebūtu satura un piemērošanas jomas, neesot atbalstāma.

Grozījumi Piesārņojuma likumā nekādā veidā nemainot to, ka pilnvarojums pieņemt apstrīdētās normas Ventspils pilsētas domei bijis arī iepriekš. Grozījumi Piesārņojuma likumā esot atzīstami par precizējošiem un pilnvarojumu pat paplašinošiem. Piesārņojuma likuma 24.² pants esot tulkojams sistēmiski, proti, likumdevējs obligātu Sistēmu ieviešanu visās Latvijas ostās esošajiem termināļiem no 2021. gada esot paredzējis neatkarīgi no tā, vai pašvaldība ir vai nav izdevusi attiecīgus saistošos noteikumus. Tomēr likumdevējs neesot ierobežojis pašvaldību iespējas jau iepriekš noregulēt šo jautājumu.

9. Pieaicinātā persona – biedrība „Vides aizsardzības klubs” – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Apstrīdētās normas esot pieņemtas sabiedrības interesēs atbilstoši principam „piesārņotājs maksā”, un tajās ietvertais regulējums paredzot tikai pašu

minimumu attiecībā uz to, kas komersantam būtu jādara sabiedrības labā. Salīdzinot apstrīdētās normas ar citu valstu tiesisko regulējumu konkrētajā jautājumā, esot jāatzīst, ka tās neparedz kādas unikālas vai nesamērīgas prasības.

10. Pieaicinātā persona – Rīgas Juridiskās augstskolas vieslektore *PhD* starptautiskajās un Eiropas Savienības tiesībās Žaneta Mikosa – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam.

Valstij vajagot izveidot efektīvu vides aizsardzības sistēmu, sadarbojoties ar pašvaldībām un sabiedrību. Valsts pienākumi vides aizsardzības jomā ietverot arī pašvaldību pienākumu aizsargāt ikviena indivīda tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Veidojot vides aizsardzības sistēmu, esot jāapsver, kuri jautājumi ar tiesību normām ir regulējami valsts, bet kuri – pašvaldību līmenī, lai visefektīvāk nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Atļaujā piesārņojošas darbības veikšanai tiekot izvirzītas individualizētas prasības piesārņojuma novēršanai vai samazināšanai, ņemot vērā operatora darbības specifiku. Operatoriem, kuri veic konkrētas piesārņojošas darbības ostu teritorijās, varot tikt noteiktas papildu prasības, kas izriet no Ostu likuma.

Saskaņā ar Ostu likumu izdotie pašvaldības saistošie noteikumi varot paredzēt īpašas vides aizsardzības prasības, taču tiem jābūt saistītiem ar ostu darbības specifiku. Ja Ostu likumā nebūtu paredzēts pilnvarojums pašvaldībām noteikt ostu teritorijām specifiskas vides aizsardzības prasības, tad apstrīdētajām normām nebūtu nozīmes, jo pienākums ostu teritorijās ievērot citus normatīvos aktus esot spēkā arī bez to normu dublēšanas pašvaldību saistošajos noteikumos. Turklāt, ņemot vērā ostu īpatnības un ģeogrāfisko novietojumu, attiecībā uz to teritorijām varot tikt izvirzīti atšķirīgi vides aizsardzības noteikumi. Ievērojot kopējo vides aizsardzību regulējošu normatīvo aktu sistēmu, pašvaldība neesot tiesīga noteikt vispārējas vides aizsardzības prasības, tomēr varot izvirzīt specifiskus nosacījumus, kas vērsti uz likumā noteikto vides kvalitātes nodrošināšanu tieši ostas teritorijā. Šajā ziņā pilnvarojuma apjoms esot ierobežots

ar vides aizsardzības principu, kā arī likumos un Ministru kabineta noteikumos noregulētajiem jautājumiem. Apstrīdētajās normās noteiktās prasības iekļaujoties kopējā vides aizsardzības sistēmā.

Ar Grozījumiem Piesārņojuma likumā likumdevējs esot apstiprinājis to, ka pašvaldībām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums izvirzīt konkrētas vides aizsardzības prasības attiecībā uz ostu teritorijām. Ņemot vērā Ostu likumā ietvertu pilnvarojumu, Piesārņojuma likumā piesārņojošu darbību veicējiem noteiktās vispārējās prasības, kā arī apstrīdēto normu nosacījumu būtību un attiecināmību tieši uz ostu teritorijām, esot jāatzīst, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam.

Satversmes tiesa secināja:

11. Ventspils pilsētas dome uzskata, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu. Apstrīdētās normas neierobežojot personai Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā paredzētās pamattiesības.

Ja lietā ir izteikti argumenti, kas varētu būt pamats tiesvedības izbeigšanai, tie jāizvērtē visupirms (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-22-01 12. punktu*). Tātad Satversmes tiesai jāizvērtē, vai pastāv apstākļi, kuru dēļ tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Lai lemtu par tiesvedības izbeigšanu izskatāmajā lietā, Satversmes tiesai visupirms jānoskaidro, vai apstrīdētajās normās ir ietverts īpašuma tiesību ierobežojums. Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību ierobežojums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

Pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Līdz ar to tiesa izvērtēs, vai apstrīdētās normas skar tādas Pieteikuma iesniedzējas tiesības, kas ietilpst Satversmes 105. panta pirmā un trešā teikuma tvērumā.

12. Satversmes 105. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.” Tas paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju.

Ar „tiesībām uz īpašumu” Satversmes 105. panta izpratnē saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, tostarp tādas var būt personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar saimnieciskās darbības veikšanu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-17-03 14. punktu*). Lai kādas ekonomiskās intereses tiktu atzītas par īpašuma tiesību objektu Satversmes 105. panta izpratnē, tām jāatbilst tiesību sistēmā noteiktajiem kritērijiem (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 6. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-35-03 11.1. punktu*). Šādas intereses ierobežojumam būtu jāizpaužas kā konkrētai negatīvai ietekmei, piemēram, kā peļņas samazinājumam, kas radies apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā. Protī, ir jākonstatē cēloniskā saikne starp īpašuma tiesību ierobežojumu un apstrīdētajām normām (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 10.2. punktu*).

Apstrīdētās normas paredzot pienākumu noteiktā termiņā uzstādīt Sistēmas. Šo prasību izpildei nepieciešamais finanšu līdzekļu ieguldījums esot pārāk liels un tādējādi apdraudot Pieteikuma iesniedzējas spēju turpināt saimniecisko darbību. Turklāt apstrīdētajās normās ietvertais pienākums samazināt kravu pārkraušanas intensitāti liekot atturēties no peļņu nesošas intensīvas saimnieciskās darbības, kas neesot komersanta interesēs. Turklāt apstrīdētās normas esot izdotas pretēji

likumdevēja pilnvarojumam, tādējādi tiesību ierobežojums neesot noteikts ar likumu (*sk. šā lēmuma 2. punktu*).

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi uz cēlonisko saikni starp tās ekonomiskajām interesēm un apstrīdētajām normām. Tādējādi tās ekonomiskās intereses, veicot saimniecisko darbību Ventspils ostas teritorijā, ietilpst Satversmes 105. panta pirmā un trešā teikuma tvērumā.

Tātad apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā noteiktās tiesības.

13. Pieteikuma iesniedzēja veica saimniecisko darbību Ventspils brīvostas teritorijā, pamatojoties uz Valsts vides dienesta 2015. gada 18. februārī izsniegto B kategorijas atļauju. Tā neuzlika pienākumu uzstādīt Sistēmas.

Laikā, kad Satversmes tiesā tika iesniegta konstitucionālā sūdzība, Pieteikuma iesniedzēja jau bija uzsākusi A kategorijas atļaujas saņemšanai nepieciešamās darbības (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 5. lp.*). 2018. gada 22. augustā tai izsniegta A kategorijas atļauja, kurā citstarp ietvertas arī apstrīdētajās normās noteiktās vides aizsardzības prasības.

Tā kā Pieteikuma iesniedzēja uzskatījusi, ka apstrīdētās normas izdotas *ultra vires*, proti, ka likumdevējs nav pašvaldību pilnvarojis tās izdot, Pieteikuma iesniedzēja apstrīdējusi A kategorijas atļaujā ietvertās prasības Vides pārraudzības valsts biroja direktoram, bet pēc tam vērsusies arī Administratīvajā rajona tiesā.

Administratīvā rajona tiesa 2019. gada 9. janvārī ierosinājusi administratīvo lietu par A kategorijas atļaujā ietvertajām prasībām, kas atstātas spēkā ar Vides pārraudzības valsts biroja direktora 2018. gada 4. decembra lēmumu Nr. 10-04/43 „Par Valsts vides dienesta Ventspils reģionālās vides pārvaldes 2018. gada 22. augusta A kategorijas atļaujas Nr. VE18IA0001 apstrīdēšanu”.

Administratīvā rajona tiesa 2019. gada 21. jūnijā nolēmusi apturēt tiesvedību administratīvajā lietā, jo Pieteikuma iesniedzēja 2018. gada 10. augustā vērsusies Satversmes tiesā un pēc tās pieteikuma ierosināta lieta. Administratīvās rajona tiesas lēmumā norādīts: tā kā Pieteikuma iesniedzēja ir izvēlējusies sakarā

ar apstrīdēto normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām vērsties Satversmes tiesā, nevis atstājusi Administratīvajai rajona tiesai iespēju pašai administratīvā procesa kārtībā vērtēt apstrīdēto normu piemērošanas pamatotību konkrētajā situācijā, Administratīvā procesa likuma 273. panta 4. punkts neparedz tiesai citu iespēju, kā vien apturēt tiesvedību lietā līdz brīdim, kad stāsies spēkā Satversmes tiesas nolēmums (*sk. Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 21. jūnija lēmuma lietā Nr. A420125919 5. punktu*).

14. Atbilstoši Satversmes tiesas likumam Pieteikuma iesniedzējai pirms vēršanās Satversmes tiesā bija jāizmanto visas iespējas aizstāvēt savas aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sūdzība augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, sūdzība vai prasības pieteikums vispārējās jurisdikcijas tiesai u. c.) vai arī jāpamato šādu iespēju neesība (*sk. Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu*).

Jautājumu par vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanu jau ir vērtējusi Satversmes tiesas kolēģija, lemjot par lietas ierosināšanu, jo saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piekto daļu kolēģija, izskatot pieteikumu, ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja tas neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.³ panta prasībām. Tomēr iesniegtā pieteikuma vērtēšanas laikā kolēģijas rīcībā esošā informācija ir ierobežota. Savukārt lietas izskatīšanas gaitā Satversmes tiesa ņem vērā lietā savāktos materiālus, citstarp atkārtoti vērtē personas pamattiesību aizskārumu un to, vai persona ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Izskatāmās lietas sagatavošanas laikā Satversmes tiesa saņēma informāciju, ka Pieteikuma iesniedzēja pēc tam, kad uz tās pieteikuma pamata tika ierosināta lieta Satversmes tiesā, ir uzsākusi savu tiesību aizsardzību arī administratīvajā tiesā (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 130. lp.*).

Tādējādi Satversmes tiesai ir jāpārlicinās par to, vai Pieteikuma iesniedzēja konkrētajā tiesiskajā situācijā savu tiesību aizsardzībai ir izmantojusi visus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus.

15. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka administratīvajā tiesā „jautājums par apstrīdēto tiesību normu konstitucionalitāti vispār netiks vērtēts” (*sk. Pieteikuma iesniedzējas papildu paskaidrojuma 6. punktu lietas materiālu 8. sēj. 112. lp.*). Pieteikumu administratīvajā tiesā tā iesniegusi vienīgi tādēļ, lai panāktu A kategorijas atļaujā ietvertu vides aizsardzības nosacījumu atcelšanu, nevis apstrīdēto normu atzīšanu par spēkā neesošām. Administratīvajā lietā esot strīds par to, vai Valsts vides dienests ir tiesīgs iekļaut A kategorijas atļaujā pienākumu nodrošināt apstrīdētajās normās noteikto prasību ievērošanu pēc Ventspils pilsētas domes lūguma neatkarīgi no Ventspils brīvostas noteikumu spēkā esības (*sk. turpat*). Savukārt Administratīvā rajona tiesa lēmumā par tiesvedības apturēšanu lietā norādījusi, ka Pieteikuma iesniedzēja šajā administratīvajā lietā citstarp iebilst pret apstrīdētajām normām, kuru piemērošana bez tiesiska pamata uzliekot tai papildu pienākumus. Administratīvajā lietā tiesai jālemj arī par A kategorijas atļaujas nosacījumiem, kuru iekļaušanu minētajā atļaujā Valsts vides dienests un Vides pārraudzības valsts birojs pamatojuši citstarp ar apstrīdētajām normām (*sk. Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 21. jūnija lēmuma lietā Nr. A420125919 5. punktu*).

15.1. Satversmes tiesas judikatūrā ir atzīts, ka pieteikuma iesniedzējam jāievēro subsidiaritātes princips (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-23-01 14. punktu*). Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir nodrošināt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās juridiskās metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*). Tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām savas kompetences robežās vērtē ne tikai Satversmes tiesa, bet arī citas tiesas, tostarp arī administratīvajai tiesai lietas izskatīšanas ietvaros ir kompetence izvērtēt piemērojamo tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2013-06-01 15.3. punktu*).

Līdz ar to, ievērojot subsidiaritātes principu, personai pirms vēršanās Satversmes tiesā nepieciešams izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Konstitucionālā sūdzība ir galvenokārt personas pamattiesību aizsardzības papildu mehānisms gadījumos, kad ar citiem tiesību aizsardzības līdzekļiem pamattiesību aizskārumu novērst nav iespējams (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*).

15.2. Attiecībā uz administratīvo tiesu Satversmes tiesas judikatūrā nostiprināta atziņa, ka tā, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus. Tādējādi administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 14.2. punktu*). Īpaši uzsvērts objektīvās izmeklēšanas princips, kas ir efektīvas privātpersonu tiesību aizsardzības garantija administratīvajā procesā (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 11. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-11-01 8. punktu*).

Administratīvā procesa likums noteic, ka administratīvā tiesa piemēro ārējos normatīvos aktus, ievērojot to hierarhiju, starptautisko tiesību un Eiropas Savienības tiesību normas, kā arī vispārējos tiesību principus (*sk. Administratīvā procesa likuma 15. panta pirmo un otro daļu*). Pārbaudot administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskumu un noskaidrojot privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības, tiesa šaubu gadījumā pārbauda arī to, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām (*sk. Administratīvā procesa likuma 104. panta pirmo daļu*). Turklāt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104. panta trešo daļu tiesa, ja tā atzīst, ka pašvaldību saistošie noteikumi neatbilst Ministru kabineta noteikumiem vai likumam vai Ministru kabineta noteikumi neatbilst likumam, vai iekšējais normatīvais akts neatbilst ārējam normatīvajam aktam vai tieši piemērojamam vispārējam tiesību principam, attiecīgo tiesību normu nepiemēro. Šādā gadījumā tiesa lēmumā vai spriedumā pamato savu viedokli par neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (*sk., piemēram,*

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 5. jūlija spriedumu lietā Nr. SKA-48/2017 un 2018. gada 27. jūnija spriedumu lietā Nr. SKA-195/2018).

Pieteikuma iesniedzēja lūgusi administratīvo tiesu atcelt A kategorijas atļaujas nosacījumus, kas noteikti ar apstrīdētajām normām, jo tie esot noteikti pretēji likumdevēja pilnvarojumam. Proti, likumdevējs Piesārņojuma likumā ir pilnvarojis Ministru kabinetu, nevis pašvaldību noregulēt jebkurus jautājumus, kas attiecas uz piesārņojošu darbību rezultātā radušos smaku ierobežošanu. Lai gan Ostu likuma 6. panta pirmās daļas 5. punkts paredz pašvaldībai tiesības izdot saistošos noteikumus par vides aizsardzības noteikumiem ostu teritorijās, tomēr pašvaldības neesot pilnvarotas regulēt tos pašus ar smakām saistītos jautājumus, kurus jau noregulējis Ministru kabinets (*sk. pieteikumu Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namam lietas materiālu 5. sēj. 134.–138. lp.*).

Administratīvajai tiesai lietas izskatīšanas ietvaros atbilstoši tās kompetencei citstarp ir jāpārbauda tas, vai apstrīdētās normas atbilst likumdevēja dotajam pilnvarojumam. Ja šīs normas tiktu atzītas par neatbilstošām augstāka juridiska spēka tiesību normām, tās Pieteikuma iesniedzējai netiktu piemērotas. Līdz ar to administratīvās tiesas procesā ir iespējams panākt tādu materiāltiesisku rezultātu, kas varētu novērst Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību iespējamo aizskārumu.

Tādējādi administratīvais process tiesā Pieteikuma iesniedzējas situācijā ir reāls un efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis.

16. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai, ja tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama. Tā kā Pieteikuma iesniedzēja nav izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2018-19-03 „Par Ventpils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošo noteikumu Nr. 9 „Ventpils brīvostas noteikumi” 100. un 139. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele